

Sammanställning av lärarenkät för nationellt prov i svenska och svenska som andraspråk årskurs 9, läsåret 2021/2022

I anslutning till det nationella provet i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 9, läsåret 2021/2022, har en lärarenkät bifogats. I år har enkäten besvarats av 330 lärare, vilket är en märkbar ökning jämfört med läsåret 2019/2020 (157 informanter) då inskickningen av lärarenkäten påverkades av omständigheter kopplade till pandemin men en minskning jämfört med läsåret 2018/2019 (465 informanter). Läsåret 2020/2021 ställdes provet in. I sammanställningen beräknas procentandelar utifrån det totala antalet svarande på varje fråga. I vissa frågor har lärare möjlighet att utveckla sina svar och dessa svar redovisas i löpande text.

Av de som besvarat enkäten undervisar 307 lärare (93 procent) i svenska och 133 lärare (40 procent) i svenska som andraspråk. Det är alltså flera av de medverkande lärarna som undervisar i båda ämnena.

Synpunkter på provets innehåll

I detta avsnitt presenteras lärarnas generella uppfattning om provet. Tabell 1 redovisar lärarnas helhetsomdöme.

Tabell 1 Provet som helhet är bra.

	Instämmer helt	Instämmer till stor del	Instämmer till viss del	Instämmer inte alls	Antal svar
Andel	23 %	46 %	29 %	2 %	328

Av tabell 1 kan det utläsas att majoriteten av lärarna – till stor del eller helt – är nöjda med läsårets prov. Av de svarande lärarna instämmer 23 procent helt i påståendet att provet som helhet är bra och 46 procent instämmer till stor del. Nästan 30 procent instämmer till viss del medan 2 procent inte instämmer alls. Lärarnas helhetsomdöme skiljer sig från läsåret 2019/2020 där nästan 90 procent av lärarna instämde antingen *helt* eller *till stor del*. Dock ska noteras att endast 157 informanter svarade på enkäten för läsåret 2019/2020, vilket gör att det läsårets resultat behöver tolkas med försiktighet.

I tabell 2 återfinns lärarnas åsikt om huruvida provet som helhet är ett stöd för betygssättningen.

Tabell 2 Provet som helhet är ett stöd för betygssättningen.

	Instämmer helt	Instämmer till stor del	Instämmer till viss del	Instämmer inte alls	Antal svar
Andel	28 %	46 %	23 %	2 %	329

Som framgår av tabell 2 anser en majoritet av lärarna att provet – helt eller till stor del – fungerar som ett stöd när betygen ska sättas. 23 procent instämmer till viss del och 2 procent instämmer inte alls.

I tabell 3 nedan redovisas huruvida lärarna anser att det som provet prövar har behandlats i undervisningen.

Tabell 3 Det som provet prövar har behandlats i undervisningen.

	I hög grad	I ganska hög grad	I ganska låg grad	Nästan inte alls	Antal svar
Andel	59 %	38 %	3 %	0 %	327

Som framgår av tabellen valde 97 procent av lärarna något av svarsalternativen *i hög grad* eller *i ganska hög grad*. Endast 9 av 327 lärare anser att provet endast prövar det som har behandlats i undervisningen i en ganska låg grad.

Synpunkter på det gröna häftet Lärarinformation 1

Lärarinformation 1 är enligt de allra flesta (96 procent) tillräckligt omfattande. Ett fåtal uppger däremot att de saknar information. Bland de få som upplever att informationen inte är tillräcklig förekommer enstaka önskemål om tydligare ramar för vilka anpassningar som får göras samt önskemål om att häftet ska skickas ut tidigare.

I enkäten får lärarna också ta ställning till huruvida det gröna häftet tillhandahållit den information som behövs gällande anpassning av delprov A. I tabell 4 presenteras utfallet av frågan.

Tabell 4 Har du fått tillräckligt stöd i frågor gällande anpassning av delprov A?

	Ja	I stort sett	I viss mån	Nej	Antal svar
Andel	79 %	18 %	2 %	1 %	329

I tabell 4 går att utläsa att mer än 97 procent anser att stödet gällande anpassning varit tillräckligt eller *i stort sett* tillräckligt.

Underlaget "Information till eleverna – delprov A" anser 87 procent har fungerat bra och 12 procent anser att det fungerat ganska bra. I kommentarerna efterfrågas en förenklad version för elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk samt visuellt material som visar hur delprovet går till. Några lärare anser att anvisningarna är överflödiga eftersom läraren även ger eleverna muntlig information. I stort sett alla lärare har gått igenom informationen inför delprov A med eleverna i skolan.

Synpunkter på delprov A: tala

Här behandlas lärarnas svar på frågor om hur underlaget, genomförandet och bedömningen av delprov A har fungerat. Inledningsvis presenteras – i tabell 5 – hur väl lärarna anser att delprovet överensstämmer med kursplanen.

Tabell 5 Anser du att delprovet överensstämmer med kursplanens skrivningar om *tala*?

	Ja	I stort sett	I viss mån	Nej	Antal svar
Andel	77 %	20 %	3 %	0 %	330

Av tabell 5 framgår att 77 procent av lärarna anser att delprov A stämmer överens med kursplanen. Dessutom anser 20 procent att det *i stort sett* gör det. Bland de lärare som *i viss mån* – eller inte alls – anser att provet stämmer överens med kursplanen återfinns kommentarer om att provet saknar validitet på grund av den konstlade samtalsformen och att prestationskraven är för låga. Några lärare menar att provet ställer krav på att eleverna ska agera samtalsledare – något som inte anses motsvaras av kunskapskraven. Dock anser provgruppen att det är motiverat att samtalsledning bedöms då leda samtal är en del av det centrala innehållet.

Förberedelserna inför delprov A har kunnat genomföras antingen gruppvis i direkt anslutning till delprovet eller i helklass. Av de lärare som besvarat frågan anger 45 procent att de genomfört förberedelserna gruppvis och 55 procent uppger att förberedelserna skett i helklass. Ytterligare ett antal har genomfört förberedelserna både gruppvis och i helklass. I kommentarerna i anslutning till frågan skriver ett antal lärare dessutom att eleverna har fått öva på liknande uppgifter eller gamla prov som ett sätt att förbereda sig inför delprovet.

69 procent av lärarna anger att någon elev eller elevgrupp har använt mer än 30 minuter för att förbereda sig inför delprov A. Kommentarna vittnar om att många lärare har gett samtliga elever möjligheten till mer än 30 minuters förberedelse och inte endast de elever som behöver speciell anpassning. Däremot verkar 60 minuter som maxgräns vara passande för samtliga elever.

Genomförandet av delprov A har enligt de flesta lärare fungerat bra. I tabell 6 redovisas lärarnas uppfattning om provets genomförande.

Tabell 6 Hur har det fungerat att genomföra delprovet i elevgrupperna?

	Bra	Ganska bra	Mindre bra	Dåligt	Antal svar
Andel	82 %	17 %	1 %	0 %	328

Som tabell 6 visar anger näst intill samtliga svarande lärare att delprov A fungerat bra eller ganska bra att genomföra. Endast två av de svarande lärarna tycker att delprovet har gått mindre bra att genomföra. Några av de lärare som anser att det gått bra att genomföra delprovet kommenterar bland annat att eleverna uppskattade delprovets ämnen och deltog aktivt. Några lärare skriver om praktiska utmaningar vid genomförandet av delprovet, framförallt om hur mycket tid som delprovet tar att genomföra samt utmaningar kring grupsammansättning. Några kommentarer handlar vidare om längden på texterna och att speciellt elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk hade behövt kortare texter.

Tabell 7 visar att majoriteten av de svarande lärarna tycker att samtliga texter som utgör underlaget till delprov A var *välvalda* eller *ganska bra*.

Tabell 7 Hur är underlagen till delprov A för dina elever?

Text	Välvald	Ganska bra	Mindre bra	Olämplig	Antal svar
1 Artikel	49 %	38 %	12 %	1 %	325
2 Krönika	54 %	33 %	12 %	1 %	324
3 Krönika	68 %	30 %	2 %	0 %	325
4 Utdrag ur självbiografi	35 %	45 %	18 %	2 %	322
5 Krönika	49 %	42 %	9 %	1 %	320
6 Artikel	59 %	34 %	6 %	0 %	324
7 Artikel	43 %	48 %	8 %	1 %	321

Text 3 är särskilt uppskattad då den anses vara välvald eller ganska bra av 98 procent av lärarna. Mellan 80 och 93 procent av lärarna tycker att övriga texter är välvalda eller ganska bra. Text 4 är den som anses olämplig av flest lärare – dock har endast 7 lärare valt detta svarsalternativ. Bland kommentarerna framgår att text 4 varit svår för eleverna att ta till sig. Flera lärare kommenterar att texterna i delprovet både är elevnära och varierade. Andra uttrycker motsatt åsikt och menar att några av texterna är för långa eller svåra för vissa elevgrupper. Ett par lärare har även kommenterat att samtliga texter använts vid ett tidigare prov som eleverna eventuellt tagit del av innan årets provtillfälle. Anledningen till återanvändningen är att Skolverket på grund av den rådande pandemin beslutade att ställa in de delprov som skulle ha gått i skolorna under vt-21. Provggruppen bestämde att istället genomföra dessa delprov under vt- 22 samt att ht-21 återanvända den version av delprov A som gått i skolorna ht- 20. Detta för att hålla samman provtemat. Delprovets återanvändningstid sträcker sig till och med juni 2027.

De diskussionsfrågor som ligger till grund för samtalen anses av 98 procent som lämpliga. Åtta av de svarande lärarna tycker att någon eller några frågor är olämpliga. Bland dessa åtta informanter handlade många kommentarer om bristande elevnärlighet.

Till delprov A finns texterna inlästa på usb-enhet. Detta material har använts i elevgrupperna hos drygt 68 procent av lärarna. De allra flesta är positiva till det inlästa materialet och tycker att det har fungerat bra.

Tabell 8 Hur har det fungerat att göra en helhetsbedömning av de tre momenten i delprov A?

	Bra	Ganska bra	Mindre bra	Dåligt	Antal svar
Andel	77 %	22 %	1 %	0 %	328

Av tabell 8 framgår att 77 procent upplever att det gått bra att göra en helhetsbedömning av de tre momenten i delprov A. 22 procent av lärarna anser att det gått *ganska bra*, medan endast fyra lärare tycker att det gått *mindre bra* eller *dåligt*. Bland kommentarerna lyfts fram att delprov A är svårbedömt men att det är en utmaning som antas av lärarna. Många av kommentarerna handlar om betydelsen av att "leda en diskussion" och hur det kan bedömas när samtalsledning inte är nödvändig eftersom samtalet fortlöper på ett naturligt sätt. Sambedömning samt inspelning av elevsamtalen underlättar vid bedömningen enligt lärarna. Det efterfrågas fler inspelade elevexempel som kan underlätta vid bedömning.

Tabell 9 Har bedömningsanvisningarna i övrigt gett dig det stöd du behöver vid bedömningen av elevernas muntliga presentationer?

	Ja	I stort sett	I viss mån	Nej	Antal svar
Andel	76 %	22 %	2 %	0 %	326

Tabell 9 visar att bedömningsanvisningarna av de flesta svarande lärarna anses ge tillräckligt stort stöd i bedömningen. Hela 98 procent av lärarna anser att anvisningarna ger ett tillräckligt eller *i stort sett* tillräckligt stöd. Även här efterfrågas inspelade exempel på genomförandet av delprov A.

Sammanfattningsvis anser de flesta att delprov A överensstämmer med kursplanen och att genomförandet av provet har fungerat bra. De texter som ligger till grund för delprovet får

överlag positiva omdömen medan vissa lärare menar att texterna är för svåra och inte tillräckligt elevnära. Bedömningsanvisningarna har för de flesta varit ett tydligt och bra stöd vid bedömningen av delprovet. Exempelfilmer på genomförandet av delprovet för att underlätta bedömningen efterfrågas.

Synpunkter på det gröna häftet Lärarinformation 2

Lärarinformation 2 är enligt 92 procent av informanterna tillräckligt omfattande. Resten uppger i enkäten att de saknar någon information. I kommentarerna efterfrågar några lärare ett tidigare utskick av häftet. Ett fåtal kommentarer handlar om att fler elevexempel behövs. Men de flesta kommentarerna handlar om tydligare information kring vilka anpassningar som får göras för eleverna, något som utvecklas vidare i anslutning till tabell 10.

I enkäten får lärarna ta ställning till huruvida häftet Lärarinformation 2 tillhandahållit den information som behövs gällande anpassning av provet. I tabell 10 presenteras utfallet av frågan.

Tabell 10 Har du fått tillräckligt stöd i frågor gällande anpassning av delprov B och C?

	Ja	I stort sett	I viss mån	Nej	Antal svar
Andel	71 %	24 %	3 %	2 %	329

Tabell 10 visar att 71 procent respektive 24 procent anser att stödet gällande anpassning varit tillräckligt eller *i stort sett* tillräckligt. Bland kommentarerna efterfrågas några gånger tydligare information kring vilka anpassningar som får göras. Ett flertal lärare skriver att de har varit i kontakt med provgruppen eller Skolverket för förtydliganden. En lärare kommenterar att ingen av de tillgängliga anpassningarna hjälper elever med språkstörningar och att en ökad förståelse krävs kring detta. Några skriver att Lärarinformation 2 har information som motsäger den informationen som står på Skolverkets hemsida, eller att hemsidan inte utvecklar informationen som finns i häftet – några specifika exempel på detta nämns däremot inte. Det finns även kommentarer om generella koncentrationssvårigheter bland samtliga elever vilket gör att det blir svårt att avgöra vilka elever som behöver speciella anpassningar.

Underlaget "Information till eleverna – delprov B och C" har enligt de flesta av lärarna fungerat bra. 84 procent anser att det fungerat *bra* och 14 procent anser att det fungerat *ganska bra*. Endast 5 lärare (knappt 2 procent) anser att underlaget fungerat *mindre bra* eller *dåligt*. Bland kommentarerna skriver de missnöjda lärarna att informationsmaterialet anlände till skolorna för sent. Vissa lärare förespråkar digital distribution av elevinformationen. Ett par lärare skriver att informationen till eleverna inte stämde överens med hur det faktiska provet såg ut. I stort sett alla svarande – 99 procent – meddelar att de har gått igenom informationen inför delprov B och C med sina elever i skolan.

Synpunkter på texthäftet

I tabell 11 sammanställs lärarnas omdöme av texthäftet.

Tabell 11 Hur är texterna i häftet för dina elever?

Text	Välvald	Ganska bra	Mindre bra	Olämplig	Antal svar
Text 1 (s.4)	50 %	39 %	10 %	1 %	325
Text 2 (s.10)	49 %	44 %	6 %	1 %	326
Text 3 (s.13)	31 %	39 %	28 %	2 %	326
Text 4 (s. 14)	41 %	41 %	17 %	2 %	327
Text 5 (s.16)	42 %	44 %	12 %	2 %	321

Av tabell 11 framgår att de flesta texter i texthäftet till delprov B och delprov C anses vara välvalda eller ganska bra av en stor majoritet. Kommentarer vittnar om att texterna anses välvalda där sannolikheten att eleverna har läst dem tidigare är liten. Kommentarer i fritext tar bland annat upp att texterna i sig är bra men att de tillhörande frågorna var "onödigt komplicerade" och förvirrande, där flervalssformatet generellt sett inte uppskattas av lärarna. Ordningen på texterna kommenteras också, där text 1 beskrivs som "för lång" och att elevernas självkänsla och energi därmed påverkades när det var den inledande texten. Text 4 anses av vissa lärare vara daterad och därmed inte elevnära. Text 3 beskrivs som den svåraste texten för eleverna. Texternas längd är överlag något som tas upp i negativ bemärkelse. Provggruppen tar till sig dessa synpunkter men vill samtidigt förklara att en gedigen process ligger bakom framtagandet av texter. En mängd texter samlas in, läses och diskuteras av provgruppen. Innan ett urval görs granskas materialet av experter inom läsforskning och flerspråkighet. Samtliga texter är noga utprovade och resultaten av dessa utprovningar är jämförbara med tidigare års prov. Lärare och elever har via enkäter fått ge sina synpunkter på texterna.

Texterna i texthäftet finns också inlästa på usb-enhet för att elever som behöver ska kunna lyssna på texterna i stället för att läsa dem. Av de lärare som besvarat enkäten uppger drygt 80 procent att dessa hjälpmedel har använts av någon av deras elever.

Synpunkter på delprov B: läsa

I detta avsnitt presenteras lärarnas åsikter om genomförande och bedömning av delprov B. Inledningsvis redovisas lärarnas uppfattning om huruvida delprovet stämmer överens med kursplanen (se tabell 12 nedan).

Tabell 12 Anser du att delprovet överensstämmer med kursplanernas skrivningar om *läsa*?

	Ja	I stort sett	I viss mån	Nej	Antal svar
Andel	35 %	38 %	19 %	8 %	330

Tabell 12 visar att majoriteten av lärarna som besvarat enkäten anser att delprovet och kursplanen motsvarar varandra eller gör så *i stort sett*. 27 procent av lärarna tycker att delprovet *i viss mån* eller inte alls stämmer överens med kursplanen.

Bland de som inte svarar "ja" på frågan är kritiken mest inriktad på att delprovet innehåller en större andel flervalssuppgifter än i tidigare prov; fler uppgifter där eleverna själva får formulera svar önskas. Dessa lärare anser därför att delprovet inte erbjuder eleverna möjlighet att föra resonemang och uppvisa fördjupad förståelse. De ansåg även att svarsalternativen var för lika varandra; detta uppfattades av ett flertal lärare som att delprov B testade förmågan att förstå frågorna mer än förmågan att förstå texterna. Vidare frågar sig de kritiska lärarna om förekomsten av så många flervalssuppgifter är kopplat till den kommande digitaliseringen och automatisk rättningen, och efterfrågar i så fall tydlig information om denna ändring i frågedesign inför framtida prov så att de kan anpassa sitt förberedande arbete med eleverna. Provggruppen uppmärksammar den kritik som framförs och bekräftar att delprov B, delvis på grund av den kommande digitaliseringen av de nationella proven genomgår en gradvis förändring mot allt fler flervalssuppgifter. Automaträttade uppgifter som ersätter uppgifter där elever själva formulerar sina svar behöver kunna pröva liknande kognitiva processer, det vill säga visa elevens förmåga att tolka och göra inferenser. De kan därför ibland vara relativt

krävande. Sammantaget kommer dock delprovet alltid att bestå av uppgifter av varierande svårighetsgrad och detta gäller även urvalet av flervalsuppgifter. Provggruppen kommer att återkomma med information om kommande förändringar av provet i svenska och svenska som andraspråk på bland annat provgruppens webbplats.

Tabell 13 Vad anser du om uppdelningen att först läsa texthäftet i 45–60 minuter och sedan lösa uppgifter i 140 minuter?

	Bra	Ganska bra	Mindre bra	Dåligt	Antal svar
Andel	64 %	23 %	8 %	5 %	326 %

Som framgår av tabell 13 anser 87 procent av de svarande lärarna att tidsuppdelningen är *bra* eller *ganska bra*. Många av fritextkommentarerna handlar om att tidsuppdelningen var rimlig, även om vissa lärare förespråkar att dela upp delprov B under två dagar. En återkommande kommentar handlar också om att tiden för att lösa uppgifter kan kortas eftersom delprovet innehåller så många flervalsfrågor. Det finns blandade röster kring att uppgiftshäftet inte lämnas ut samtidigt som texthäftet, där ett antal lärare menar att detta arbetssätt går emot den förberedelse och övning som gjordes innan provet. Ett flertal lärare uttrycker att läsning varvat med uppgiftslösning är att föredra och att detta upplägg skulle vara mer gynnsamt för eleverna, speciellt för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. En lärare skriver att det skulle vara bäst om eleverna fick disponera tiden själva, medan andra röster istället efterfrågar en paus som är starkt reglerad av provgruppen så att samtliga skolor genomför provet på ett rättvist och jämförbart sätt. Provggruppen har tidigare valt att ta bort gemensam rast för att motverka fusk, och avser inte att återinföra rasten. I samband med att provet digitaliseras kommer dock uppdelningen att först läsa texthäftet och sedan lösa uppgifterna att förändras.

Att den sammanlagda tiden för att genomföra delprov B har varit tillräcklig anser 90 procent av lärarna, medan 10 procent inte håller med. Dessa lärare kommenterar att speciellt elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk och elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar hade behövt mer tid, men att även den ovan nämnda provdesignen (med långa texter och komplicerade svarsalternativ) gjorde tiden otillräcklig.

I enkäten får lärarna också ta ställning till huruvida bedömningsmallen gett dem det stöd de behöver vid bedömningen av elevernas lösningar. I tabell 14 presenteras utfallet av frågan.

Tabell 14 Har bedömningsmallen gett dig det stöd du behöver vid bedömningen av elevernas lösningar?

	Ja	I stort sett	I viss mån	Nej	Antal svar
Andel	64 %	29 %	6 %	1 %	329

Tabell 14 visar att de flesta har haft tillräckligt eller *i stort sett* tillräckligt stöd av bedömningsmallen. Kommentarererna handlar bland annat om att bedömningen blir orättvis på grund av provdesignen och att inga undantag görs för elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk, samt att facit blir för begränsande eftersom elever kan komma med relevanta men oförutsedda svar. Som tidigare år efterfrågas fler och mer utförliga elevsvarsexempel. Speciellt frågorna 5, 10, 17a, 17b, 18 och 20 nämns som svårbedömda. Sambedömning samt diskussioner mellan lärarna behövdes för att göra korrekta bedömningar av dessa. Ett flertal lärare var positiva till att provet var lästrättat eftersom det bestod av så

många flervalfrågor. Provggruppen arbetar kontinuerligt med bedömningsunderlaget för uppgifter där elever själva skriver sina svar. Iakttagelser provgruppen hittills har gjort är att uttömmande listor med många elevlösningar inte per automatik medför högre bedömaröverensstämmelse eller underlättar bedömningen. Ett sådant material kan bli alltför tidskrävande att sätta sig in i. I mer svårbedömda uppgifter lyfter provgruppen fram de vanligast förekommande typsvaren utifrån utprovningar. Och bedömningsmallens funktionalitet utvärderas sedan i bedömargruppen.

Sammanfattningsvis anser en majoritet att delprov B överensstämmer med kursplanens skrivningar om *läsa* helt eller i stort sett. Däremot anser många av de svarande lärarna att provet innehöll för många flervalfrågor, vilket de menar medför att eleverna inte uppmuntras att föra djupare resonemang om texten samt att provdesignen inte uppmuntrar till oförutsedda men kompetenta tolkningar. Att svarsalternativen var snarlika och svårförstådda fick vissa lärare att ifrågasätta vilken kunskap som egentligen testades i delprov B. Att eleverna först läser texthäftet i 45–60 minuter för att sedan lösa uppgifter i 140 minuter är en uppdelning som uppskattas av vissa, medan andra föredrar en annan lösning där text- och uppgiftshäfte ges ut samtidigt. Även bedömningsanvisningarna uppskattas. Ett antal lärare berömmar anvisningarnas tydlighet och beskriver delprovet som lätt att bedöma, medan några efterfrågar fler elevsvarsexempel samt ett facit som skapar utrymme för mer varierade elevtolkningar.

Synpunkter på delprov C: skriva

I detta avsnitt behandlas lärarnas svar på de enkätfrågor som handlar om delprov C. I sammanställningen som följer presenteras lärarnas åsikter om årets delprov.

Skrivuppgifterna finns inlästa på usb-enhet för att elever som behöver ska kunna lyssna på texter och uppgifter i stället för att läsa dem. Av de lärare som besvarat frågan uppger 30 procent att dessa hjälpmedel har använts av någon av deras elever.

Tabell 15 Anser du att delprovet överensstämmer med kursplanernas skrivningar om *skriva*?

	Ja	I stort sett	I viss mån	Nej	Antal svar
Andel	72 %	23 %	5 %	0 %	328

Som framgår av tabell 15 anser 95 procent av informanterna att delprovet stämmer överens med kursplanens skrivningar eller gör så *i stort sett*. De olika uppgiftstyperna – novell, argumenterande text samt krönika – beskrivs i kommentarerna som uppskattade och effektiva för att mäta elevkunskap. Några lärare skriver att kraven gällande skriftspråksnormer och källhänvisningar är för låga. Ett flertal lärare anser också att det ställdes olika bedömningskrav beroende på vilken uppgift som eleven skrev, där den resonerande texten upplevdes av lärarna som enklare att få ett högt betyg i. Generellt vittnar de kritiska kommentarerna om att det var svårt att nå högre betyg i detta delprov medan kriterierna för betyget E ansågs vara för generösa. Några lärare konstaterar att bedömningen onekligen blir subjektiv vilket talar för vikten av samedömning och diskussioner med kollegor. Ett antal lärare tar också upp hur delprov C:s natur går emot deras generella undervisning i skrivande – som istället fokuserar på processkrivande och cirkelmodellen.

Tabell 16 Hur bedömer du skrivuppgifterna för dina elever?

Skrivuppgift	Välvald	Ganska bra	Mindre bra	Olämplig	Antal svar
Uppgift 1: Novell	71 %	23 %	5 %	1 %	327
Uppgift 2: Argumenterande text	62 %	34 %	4 %	0 %	326
Uppgift 3: Krönika	79 %	17 %	5 %	0 %	327

Tabell 16 visar att samtliga uppgifter anses vara *välvalda* eller *ganska bra* av minst 94 procent av informanterna. En återkommande kommentar är att novelluppgiften är svår att genomföra under den utsatta tiden. Samtidigt beskrivs uppgift 1 som den mest populära bland eleverna, medan uppgift 2 beskrivs som den minst populära. Uppgift 2 hade ett flertal elever tolkat som att ett brev till rektorn skulle skrivas. I detta hade elever även signerat brevet med sina riktiga namn vilket innebar att provet inte blev anonymt. Några lärare beskriver också kravet på källhänvisning som problematiskt eftersom elever hade missat det i en för övrigt välskrivnen text. Till sist reagerar lärarna på att krönikan i bedömningsanvisningarna beskrevs som resonerande. Lärarna menar att genren är mycket friare än så och – om något – snarare argumenterande. Provggruppen håller med lärarna om att en krönika inte enbart behöver vara resonerande utan också kan ha inslag av argumentation. Sammanfattningsvis beskrivs skrivuppgifterna återkommande som bra, varierade och inspirerande.

Som stöd i bedömningen av delprovet finns tre olika bedömningsunderlag. Dessa är beskrivningar av uppgifterna, bedömningsmatriser och exempel på bedömda elevlösningar. I tabell 17 nedan redovisas hur lärarna anser att dessa har fungerat.

Tabell 17 Har bedömningsanvisningarna varit till stöd i din bedömning av elevernas lösningar?

Bedömningsunderlag	Ja	I stort sett	I viss mån	Nej	Antal svar
Beskrivning av uppgiften	77 %	20 %	3 %	0 %	329
Bedömningsmatris	69 %	25 %	5 %	0 %	327
Exempel på bedömda elevlösningar	52 %	33 %	14 %	2 %	326

Tabell 17 visar att lärarna är mest nöjda med det stöd de fått av uppgiftsbeskrivningarna samt bedömningsmatriserna, då hela 97 procent respektive 95 procent anser att de har varit ett stöd vid bedömningen eller att de *i stort sett* varit det. Exempelen på bedömda elevlösningar upplevs av 85 procent som ett tillfredsställande eller *i stort sett* tillfredsställande stöd. Den övervägande majoriteten av kommentarerna handlar om att fler exempel på bedömda elevlösningar behövs, och att det bör ingå åtminstone ett exempel per betygssteg för samtliga uppgifter i både svenska och svenska som andraspråk. Det efterfrågas även förtydliganden om hur grammatiska fel samt rad- och hybridstycken ska bedömas. Några lärare anser att det finns diskrepanser mellan uppgiftsbeskrivning och bedömningsmatris – vilka dessa diskrepanser är specificeras dock inte.

Sammanfattningsvis upplever de flesta att delprov C överensstämmer med kursplanen, även om flera ser en brist i att provsituationen inte ger eleverna någon chans till bearbetning av texten när de vanligtvis arbetar med utkast som ett första steg. Samtliga tre skrivuppgifter anses vara välvalda av en dryg majoritet av lärarna. De beskrivs som varierade och inspirerande. Novelluppgiften beskrivs som den mest populära bland eleverna, medan den argumenterande texten beskrivs som den minst populära. Bedömningsanvisningarna anses av en klar majoritet ha fungerat som ett stöd i bedömningen av elevernas lösningar, även om flera och mer varierade exempel på bedömda elevlösningar efterfrågas.

Andra aspekter på provet

I detta avsnitt sammanfattas lärarnas åsikter om i vilken grad de kommer att väga in provresultatet vid betygssättning, hur bedömningen gått till, huruvida provet har anpassats för elever med funktionsnedsättning och om de anser att provets olika delar ger det stöd som behövs för bedömningen av elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk. Inledningsvis behandlas hur formuläret "Sammanställning av elevresultat" har fungerat.

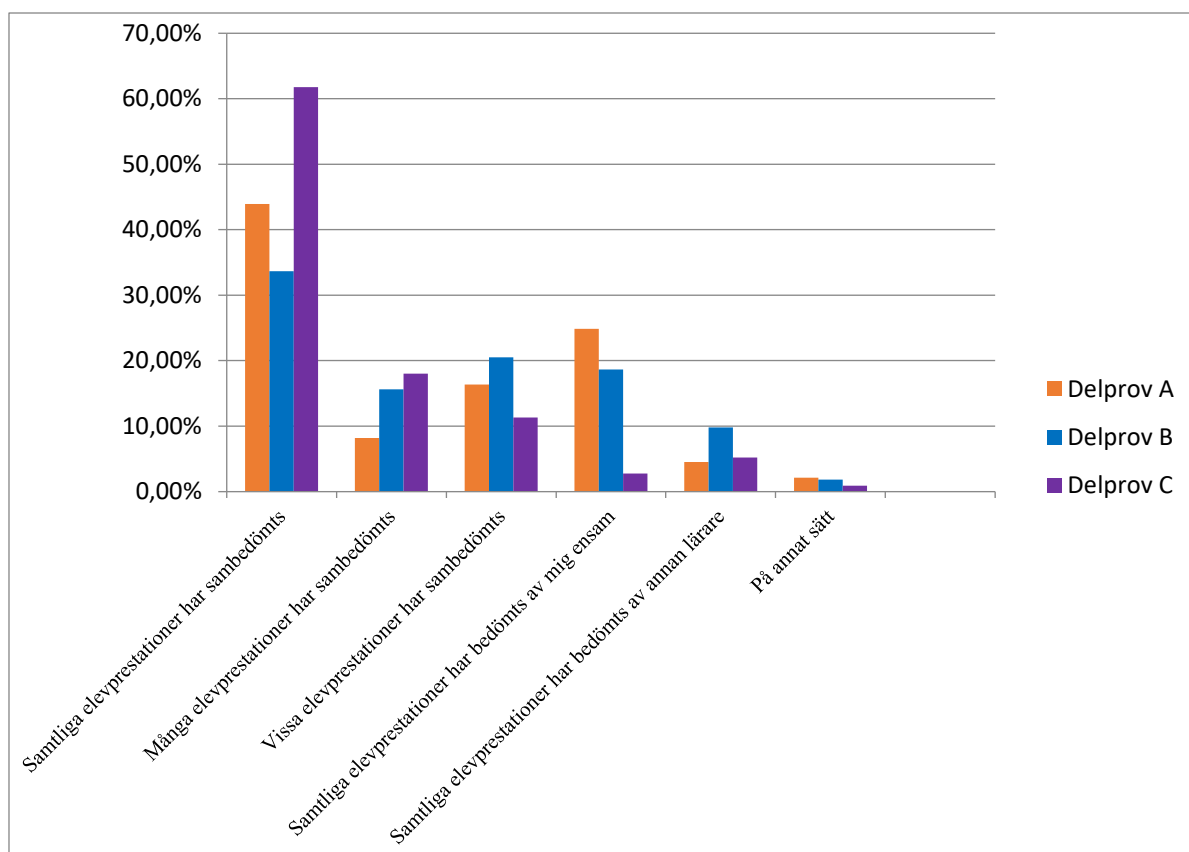
Tabell 18 Hur fungerar formuläret "Sammanställning av elevresultat" som ett sätt att summera provresultaten?

	Bra	Ganska bra	Mindre bra	Dåligt	Antal svar
Andel	76 %	17 %	5 %	2 %	326

Av tabell 18 framgår att de allra flesta, 93 procent av de svarande lärarna, anser att formuläret fungerat *bra* eller *ganska bra*. Endast ett fåtal tycker att det fungerat *mindre bra* eller *dåligt*. De positiva kommentarerna handlar om att formuläret ger en överskådlig bild av elevens kunskaper i svenska respektive svenska som andraspråk. Av dem som är kritiska mot sammanställningen vänder sig en majoritet emot att det är möjligt att få ett godkänt sammanvägt provbetyg även om ett av delproven fått betyget F. Flera lärare menar att sammanvägningen ger upphov till en skillnad mellan betyget på det nationella provet och själva ämnesbetyget, eftersom sammanvägningen av delprovsbetygen inte grundar sig på samma principer som övriga betygssystemet. Vissa lärare lyfter fram att sammanvägningen tar mycket tid i anspråk. Några skriver att det är för liten plats att skriva poängen i formuläret.

När lärarna tillfrågas om i vilken grad de kommer att väga in elevernas resultat vid betygssättning svarar 28 procent av lärarna att de kommer väga in elevernas provresultat vid betygssättning *i hög grad*; 63 procent *i ganska hög grad*, 8 procent *i ganska låg grad* och 1 procent *nästan inte alls*.

När det kommer till bedömning av proven framgår att sambedömning är det vanligaste sättet att bedöma alla tre delprov. I figur 1 redovisas hur många lärare som använt sig av sambedömning samt andra metoder.

Figur 1. Hur sker bedömningen av de olika delproven?

För delprov C anger 62 procent av lärarna att samtliga elevprestationer sambedömts. För delprov A och B är andelen 44 procent respektive 34 procent. Det prov som är vanligast att bedöma ensam är delprov A, vilket 25 procent av lärarna anger att de har gjort.

En elevgrupp som har rätt till en anpassad provsituation är till exempel elever med funktionsnedsättning eller läs- och skrivsvårigheter. De lärare som besvarat enkäten anger att de på något sätt har anpassat provet för 17,5 procent av eleverna. Exempel på anpassningar som nämns är uppläst text, antingen via USB-minnet eller via lärare, förlängd provtid eller förstora text.

I enkäten får lärarna ge sina synpunkter på huruvida provets olika delar ger tillräckligt stöd för att bedöma prestationerna hos elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk. I tabell 19 presenteras utfallet av frågan.

Tabell 19 Ger provets olika delar det stöd du behöver för bedömning av elever som läser svenska som andraspråk?

	Ja	I viss mån	Nej	Totalt
Andel	45 %	50 %	5 %	187 ¹

Som framgår av tabell 19 ovan, anger 45 procent av de lärare som undervisar i svenska som andraspråk att provets olika delar ger tillräckligt stöd i bedömningen i ämnet. 50 procent tycker så *i viss mån*. 5 procent tycker inte att stödet är tillräckligt. Flera lärare kommenterar

¹ 187 av informanter uppger att de undervisar i svenska som andraspråk.

att de önskar exempel på lösningar skrivna av elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk för samtliga betygsnivåer. De allra flesta kommentarer utpekar delprov B som speciellt utmanande för elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk; delprovet upplevs – av lärarna – som icke-anpassat för dessa elever.

32 procent av de svarande lärarna visar intresse att framöver medverka i utprövningar av provet för årskurs 9. En del lärare medverkar redan och önskar fortsätta. Vissa behöver avstå på grund av hög arbetsbörda eller eftersom de inte får reda på elevernas resultat vid utprövningen.

Övriga synpunkter

I slutet av enkäten har lärarna möjlighet att delge övriga synpunkter på provet. Här följer en sammanfattning av dessa uppdelat på de olika delproven samt synpunkter om provet som helhet och provsituationen som sådan. Några av kommentarerna har tidigare berörts i sammanställningen.

Delprov A

Inga synpunkter har lämnats på delprov A i fältet för övriga kommentarer, förutom att det liknar tidigare år och är bra. I tidigare delar av enkäten får delprovet överlag positiva omdömen, medan vissa lärare menar att texterna var för svåra och saknar elevnärlighet. Exempelfilmer på genomförandet av delprovet för att underlätta bedömningen av elevernas prestationer efterfrågas också.

Delprov B

I fältet för övriga kommentarer behandlar nästan samtliga kommentarer delprov B där många lärare verkar ha starka och tydliga åsikter. En lärare skriver att hen "Har aldrig förr haft så många betyg som avviker från resultatet på NP och allt beror på läsförståelsen". Ett flertal andra kommenterar liknande. Framförallt beskrivs delprovet som svårt och att det påverkade elevernas självkänsla negativt. Lärarna anser också att provet innehöll för många flervalsfrågor, vilket de anser innebära att eleverna inte uppmuntras att föra djupare resonemang om texten. Lärarna kommenterar svarsalternativen som snarlika och har ifrågasatt vilken läsförståelse som prövas i proven. Provggruppen arbetar systematiskt med delprovets svårighetsgrad på två sätt. Dels genomförs utprövningar för att undersöka uppgifters svårighetsgrad utifrån statistisk analys. Urvalet av uppgifter förhåller sig till vissa riktvärden för uppgifters svårighetsgrad. Dels anlitar provgruppen en grupp av verksamma lärare som analyserar provets sammantagna svårighetsgrad vid så kallade kravgränsmöten där provets betygsgränser bestäms.

Att fler flervalsuppgifter införts i läsförståelseprovet är ett led i pågående utvecklingsarbete inför digitaliseringen av de nationella proven. Automaträttade uppgifter som ersätter uppgifter där elever själva formulerar sina svar behöver då, som tidigare nämnts i sammanställningen, pröva liknande kognitiva processer, dvs. visa elevens förmåga att tolka och göra inferenser och behöver därför hålla en viss svårighetsnivå. I uppföljningarna av provet framkommer att flervalsuppgifterna och de uppgifter där elever själva formulerar sina svar genomsnittligt är likartat svåra.

Provgruppen har därutöver i uppdrag att stärka provets reliabilitet (tillförlitlighet) utifrån Skolverkets systemramverk. Också det har inneburit en viss förändring i egenskaperna hos de uppgifter som väljs ut till provet samt att antalet uppgifter i provet utökats. Det har till exempel inneburit att de allra lättaste uppgifterna och de allra svåraste uppgifterna väljs bort, eftersom de ofta leder till lägre reliabilitet. Dessutom har uppgifterna med egenformulerade svar förändrats så att de inte omfattar lika många poängnivåer som tidigare och så att bedömare ska kunna bli mer överens om bedömningen, vilket är viktigt för att uppnå likvärdig bedömning.

Sammantaget betyder detta att läsförståelseprovet har förändrats en del under de senaste åren för att anpassas till de krav som ställs på proven i och med kommande digitalisering och Skolverkets systemramverk. Dessa förändringar har fått relativt stort genomslag i 2022 års läsförståelseprov.

Delprov C

Knappt några synpunkter har lämnats på delprov C i fältet för övriga kommentarer, förutom att det liknar tidigare år och är bra. En lärare skriver att kraven i delprov C för elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk har ökat enligt bedömningsexemplen och att detta borde innebära att fler elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk blir underkända. I tidigare delar av enkäten skriver lärarna att skrivuppgifterna var välvalda och inspirerande, men att provsituationen innebär ett arbetssätt som eleverna inte är vana vid då de i undervisningen uppmuntras till processkrivande medan de i provsituationen förväntas producera en färdig text under en begränsad provtid.

Kommentarer om provsituationen samt provet som helhet

I denna del av enkäten framkommer både positiva och negativa kommentarer om själva provsituationen. Några lärare uppger att de är positiva till provet som helhet och lyfter att provet är nyttigt för att få en extra bedömning av eleverna. Flera lärare är kritiska mot det sammanvägda provbetyget och anser att sammanställningen av de tre delproven till ett enda provbetyg är missvisande och olämplig, samt att det inte följer samma principer som övriga betygssystemet. Ett antal kommentarer handlar om tiden som provet tar i anspråk. Ett flertal kommentarer efterfrågar central rättning av provet. En lärare önskar att provet testar källkritik och svenska språkets historia samt särdrag. Ett flertal kommentarer handlar även om att delproven innefattar ett bra urval av texter och uppgifter samt välformulerade frågeställningar.

* * *

Avslutningsvis vill provgruppen rikta ett stort tack till de lärare som trots vårterminens speciella omständigheter besvarat årets lärarenkät. Alla synpunkter är värdefulla för vidare utvärdering och utveckling av det nationella provet.